

УДК 342.9:347.961

*А. В. Кудін
здобувач**Науково-дослідного інституту публічного права***АДМІНІСТРАТИВНИЙ ПРИМУС ЯК КЛАСИЧНИЙ МЕТОД ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ У СФЕРІ ПАТЕНТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ**

Актуальність теми. Сьогодні інтелектуальна власність та результати інтелектуальної діяльності все більше набувають пріоритетного значення в усьому світі. Світовий досвід показує, що інтелектуальна діяльність та інтелектуальна власність стають визначальною і вирішальною рушійною силою будь-якого розвитку. Передусім вони визначають стратегію і тактику соціально-економічного прогресу будь-якої країни, у тому числі й України [6, с. 3].

В основу українського адміністративно-правового законодавства у сфері захисту інтелектуальної власності покладено вимоги міжнародних конвенцій, їх принципів і основ ринкової економіки. Але, не дивлячись на це, проблемним залишається виконання державними органами охоронної та превентивної функції на етапі переходу до ринкових відносин. Через це зросла кількість правопорушень у сфері інтелектуальної власності, що стали причиною виникнення конфліктів між власниками майнових прав, творчими організаціями, суб'єктами шоу-бізнесу і навіть між державами [6, с. 3].

Протиправні діяння у сфері інтелектуальної власності, характеризується високим рівнем латентності, а використання нових технологій забезпечує правопорушникам одержання значних прибутків, які заподіюють матеріальної шкоди вітчизняним правовласникам, призводять до сповільнення темпів розвитку науки і культури, підриву інтелектуального потенціалу держави, зменшення надходжень до державного і місцевого бюджетів, ускладнення зовнішньополітичних і зовнішньоекономічних відносин України з іншими державами [6, с. 3].

Таким чином, з метою протидії адміністративним правопорушень права інтелектуальної власності, необхідно системно сформулювати, проаналізувати та розкрити примус як класичний метод діяльності суб'єктів публічної адміністрації у сфері патентної діяльності в Україні.

Огляд останніх досліджень. Проблеми питання патентної діяльності крізь призму адміністративного права досліджували такі вчені, як: Г. Андрощук, В. Бурячок, Є. Валькова, М. Галянич, С. Головань, І. Запорожець, С. Золота, І. Каплун, О. Коротун, І. Кравченко, К. Куркова, А. Пишна, В. Понікаров, Г. Римарчук, О. Світличний, Д. Смерницький, О. Тандир, Є. Юркова та інші.

При цьому, комплексних досліджень патентування як об'єкту адміністративного забезпечення в Україні, на жаль, замало, що комплексно обґрунтовує актуальність обраної теми статті.

Мета статті полягає в тому, щоб на основі системного аналізу норм законодавства, позицій вчених-адміністративістів та науковців інтелектуального права, статистичної діяльності суб'єктів публічної адміністрації патентної діяльності, визначити адміністративний примус як класичний метод діяльності суб'єктів публічної адміністрації у сфері патентної діяльності в Україні.

Виклад основних положень. Держава, охороняючи права, свободи та законні інтереси фізичних і юридичних осіб, уповноважує публічну адміністрацію застосовувати примус до тих із них, які не піддаються впливу переконання [2, с. 145].

Адміністративний примус, з позиції Т. Коломощ, це визначені нормами адміністративного права заходи фізичного або психологічного впливу публічної адміністрації на фізичних та юридичних осіб – у вигляді особистих, майнових, організаційних обмежень їх прав, свобод та інтересів – у випадках вчинення цими особами протиправних діянь або в умовах надзвичайних обставин, з метою попередження та припинення протиправних діянь, забезпечення провадження в справах про правопорушення, притягнення винних осіб до відповідальності, попередження та локалізації наслідків надзвичайних ситуацій [3, с. 14].

Адміністративний примус О. Кульчицька розглядає як систему передбачених адміністративно-правовими нормами заходів впливу на свідомість і поведінку людей з метою охорони прав суб'єктів права інтелектуальної власності на належні їм об'єкти права інтелектуальної власності шляхом попередження і припинення правопорушень, а також в накладанні судами (суддями) адміністративних стягнень на винних осіб [5, с. 175-179]. О. Ляшенко зроблено висновок, що адміністративний примус у сфері управління охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності на сьогодні являється найбільш доцільним, а головне – найбільш ефективним, принаймні в ідеальній моделі. Заходи адміністративного примусу, у сфері інтелектуальної власності, можуть використовуватися з потрійною метою: по-перше, для попередження, профілактики порушень прав на об'єкти

інтелектуальної власності; по-друге, для припинення реально існуючих порушень прав на об'єкти інтелектуальної власності; по-третє, для притягнення до адміністративної відповідальності осіб, винних у вчиненні протиправних дій [6, с. 9–14]. Адміністративний примус у діяльності органів внутрішніх справ у сфері захисту права інтелектуальної власності, як вважає О. Ляшенко, характеризується тим, що цей метод державного впливу є допоміжним, здійснюється на підставі переконання і тільки після застосування переконання. Його особливістю стає те, що він застосовується вже до осіб, які вчинили дії, пов'язані з порушенням прав на об'єкти інтелектуальної власності [6, с. 9–14].

Таким чином, адміністративний примус як метод діяльності суб'єктів публічної адміністрації у сфері патентної діяльності в Україні – чітко встановлені нормами адміністративного законодавства заходи фізичного, матеріального або психологічного впливу до особи, що є суб'єктом вчинення адміністративного правопорушення у сфері реалізації патентної діяльності з метою попередження подальших порушень порядку патентної діяльності, відновлення прав, свобод та законних інтересів осіб, захисту прав об'єктів промислової власності.

Відповідно до призначення заходи адміністративного примусу поділяються на три групи: 1) адміністративно-запобіжні заходи; 2) заходи адміністративного припинення; 3) адміністративні стягнення [1, с. 145–146].

Першу групу утворюють адміністративно-запобіжні заходи, які мають профілактичний характер. Сутність профілактичного впливу адміністративно-запобіжних заходів, як слушно зазначають вчені-адміністративісти, полягає, по-перше, у тому щоб не допустити протиправної поведінки з боку конкретних осіб; по-друге, в усуненні причин, які сприяють учиненню правопорушень, і у створенні умов, які виключають протиправну поведінку [4, с. 198]. Адміністративно-запобіжні заходи в діяльності публічної адміністрації мають чітку профілактичну спрямованість, орієнтовані на захист інтересів громадської безпеки, на недопущення вчинення правопорушень. Вони передбачають у встановлених законом випадках застосування обмежень до громадян та організацій, і в цьому виявляється їх примусовий характер, хоча правопорушення при цьому відсутні. У низці випадків метою застосування адміністративно-запобіжних заходів є не попередження вчинення протиправних діянь з боку певних осіб, а недопущення тих чи інших видів правопорушень, тобто попередження правопорушень як основна мета адміністративно-запобіжних заходів має два прояви: попередження правопорушень з боку конкретних суб'єктів і недопущення певних видів правопорушень [1, с. 146].

У сфері охорони об'єктів інтелектуальної власності такими заходами є діяльність уповноважених державних органів та їх посадових осіб, які в межах своєї компетенції застосовують адміністративно-запобіжні заходи, порядок застосування яких регулюється значною кількістю законів та інших нормативних актів [5, с. 175-179]. До адміністративно-запобіжних заходів у сфері охорони об'єктів інтелектуальної власності відносяться: здійснення в установленому порядку експертизи; ліцензування діяльності; державну реєстрацію та ведення обліку; стан дотримання суб'єктами господарювання всіх форм власності вимог законодавства; видачу документів для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів; організацію проведення перевірок суб'єктів господарювання на предмет дотримання законодавства; здійснення державного нагляду (контролю) за дотриманням суб'єктами господарювання всіх форм власності вимог законодавства; видача суб'єктам господарювання обов'язкових для виконання розпорядження (приписів) щодо усунення порушень законодавства, виявлених під час проведення перевірок діяльності суб'єктів; внесення подання про усунення причин і умов, які сприяють вчиненню правопорушень [5, с. 175-179].

Особливістю цих заходів є те, що вони застосовуються за умови відсутності протиправних діянь і з метою запобігання та виявлення таких. Розглянуте коло адміністративно-запобіжних заходів не є вичерпним, водночас вони відображають найпоширеніші заходи, які можуть вчинятися у сфері охорони об'єктів інтелектуальної власності. Одними із найчисленніших та найрізноманітніших з усіх адміністративно-примусових заходів є заходи адміністративного припинення [5, с. 175-179].

Загалом, адміністративно-запобіжні заходи є досить поширеними інструментами впливу суб'єктів публічної адміністрації у сфері патентної діяльності в Україні, що полягають у використанні профілактично-організаційних способів при запобіганні правопорушень щодо об'єктів інтелектуальної власності та порядку здійснення патентування. До найбільш вживаних адміністративно-запобіжних заходів належать: – облік та державна реєстрація патентів; – державна реєстрація патентних повірених; – експертизи об'єктів прав промислової власності; – контроль за патентною діяльністю тощо.

Заходи адміністративного припинення є неоднорідними і відрізняються один від одного за багатьма ознаками [5, с. 175-179]. Заходи адміністративного припинення мають за мету своєчасне реагування на ті чи інші антигромадські діяння, припинення, переривання протиправної поведінки і тим самим – недопущення настання її шкідливих наслідків. Вони спрямовані на примусове переривання (припинення) діянь, які мають ознаки

адміністративного правопорушення, а в окремих випадках – і кримінально-правовий характер, недопущення шкідливих наслідків протиправної поведінки, забезпечення провадження в справі про адміністративне правопорушення і притягнення винних до адміністративної, а у виняткових випадках – до кримінальної відповідальності. Залежно від різних критеріїв заходи адміністративного припинення в діяльності публічної адміністрації поділяються: залежно від мети застосування – на самостійні (оперативні) та допоміжні (забезпечувальні); за характером правоохоронного впливу – на особистісні, організаційні та майнові; за формою процесуального вираження – на усні, письмові та виражені в певних матеріально-технічних діях; за характером [1, с. 147–148].

Найбільш поширено у правовій доктрині прийнято поділяти їх на декілька груп – заходи загального і спеціального призначення [5, с. 175-179]. Особливостями заходів адміністративного припинення спеціального призначення є комплекс виняткових, екстраординарних засобів адміністративного впливу, які застосовуються, як правило, коли необхідно припинити протиправні дії, небезпечні для життя і здоров'я людей [5, с. 175-179]. До таких заходів адміністративного припинення загального призначення відносяться: припинення порушення або вчинення дій, що можуть призвести до порушення законодавства з питань інтелектуальної власності; тимчасове зупинення та заборону переміщення об'єктів інтелектуальної власності на митному кордоні (в тому числі контрафактної продукції); огляд та вилучення у суб'єктів господарювання на необхідний строк, але не більш як 30 днів, об'єктів інтелектуальної власності у разі, коли є обґрунтована підстава підозрювати особу у вчиненні порушення вимог законодавства із інтелектуальної власності; вилучення у разі потреби у суб'єктів господарювання на період до вирішення питання у судовому порядку носіїв, що містять об'єкти інтелектуальної власності, а також перевіряти порядок здійснення технологічних процесів, господарських операцій, пов'язаних з виробництвом, розповсюдженням, прокатом, зберіганням, використанням та переміщенням зазначених носіїв; вжиття в установленому законом порядку спеціальних заходів, у тому числі опечатування і/або вилучення вироблених, імпортованих чи підготовлених до експорту з порушенням вимог законодавства дисків і матриць, обладнання і сировини для їх виробництва, що не відповідають вимогам законодавства, зокрема не пристосовані для нанесення спеціального ідентифікаційного коду, на період до вирішення питання у судовому порядку; вилучення продукції, до складу якої входять об'єкти інтелектуальної власності та відповідні документи, а також складання протоколу або внесення відповідного запи-

су у протоколі про адміністративний проступок, а у разі закупівлі (у тому числі контрафактної продукції) – акті закупівлі; заборона та тимчасове обмеження діяльності суб'єктів господарювання у разі порушення ними законодавства із інтелектуальної власності; тимчасове призупинення дії або анулювання ліцензії суб'єктів господарювання [5, с. 175-179].

Наведене свідчить, що заходи адміністративного припинення засновані на примусовому припиненні діянь у сфері порушення об'єктів права інтелектуальної власності, які мають ознаки адміністративних правопорушень, а в окремих випадках – і злочинних діянь, спрямованих на забезпечення законності та притягнення винних осіб до юридичної відповідальності [5, с. 175-179].

Тобто, заходи адміністративного припинення за своєю юридичною природою є спеціально-встановленими адміністративним законодавством заходи зупинення адміністративних правопорушень як протиправних посягань на право промислової власності.

Адміністративні стягнення становлять третю складову адміністративного примусу. КУпАП надає органам публічної адміністрації численні повноваження щодо здійснення такої адміністративно-юрисдикційної діяльності: по-перше, складати протоколи про адміністративні правопорушення (ст. 255); по-друге, розглядати справи в квазісудовому порядку за деякими з них (глава 17); по-третє, здійснювати адміністративне провадження щодо виконання адміністративних стягнень (розділ V) [1, с. 148–150].

У процесі розгляду справ про адміністративні правопорушення посадові особи публічної адміністрації накладають на винних адміністративні стягнення, що є особливим видом адміністративного примусу. Адміністративні стягнення відрізняються від двох інших видів заходів примусу способом забезпечення правопорядку, відмінностями нормативної регламентації, метою, фактичними підставами, правовими наслідками та процесуальними особливостями застосування. Вони характеризуються стабільністю змісту і призначення, застосовуються лише до винних у вчиненні адміністративних проступків. Тому загальною їх особливістю є репресивний, каральний характер [1, с. 148–150].

За вчинення адміністративних правопорушень КУпАП передбачає такі адміністративні стягнення: 1) попередження; 2) штраф; 3) оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення; 4) конфіскація: предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення; грошей, одержаних унаслідок вчинення адміністративного правопорушення; 5) позбавлення спеціаль-

ного права, наданого цьому громадянину (прав на керування транспортними засобами, на полювання); 6) громадські роботи; 7) виправні роботи; 8) адміністративний арешт [1, с. 148–150; 2].

Кодекс України про адміністративні правопорушення декілька статей, що встановлюють адміністративну відповідальність у сфері патентування, серед яких статі 51-2 (порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності), 164-9 (незаконне розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних), 164-13 (порушення законодавства, що регулює виробництво, експорт, імпорт дисків для лазерних систем зчитування, експорт, імпорт обладнання чи сировини для їх виробництва), 186-7 (порушення правил адміністративного нагляду – у частині недоставляння або порушення строку доставляння обов'язкового безоплатного примірника патентних документів) [2].

На наш погляд, адміністративні стягнення є невід'ємним адміністративним інструментом захисту та відновлення прав інтелектуальної власності, що полягають у застосуванні примусових заходів попереджувально-карально характеру до осіб, які протиправно посягнули на право інтелектуальної власності.

В цілому, аналізуючи адміністративний примус як класичний метод діяльності суб'єктів публічної адміністрації у сфері патентної діяльності в Україні слід вказати на застосування усіх груп адміністративного примусу, що спрямовані на протидію та припинення правопорушень, а також на захист та відновлення прав, свобод та законних інтересів осіб у сфері патентної діяльності.

Література

1. Галуцько В. В., Курило В. І., Короед С. О. та ін. Адміністративне право України. Т.1. Загальне адміністративне право: навчальний. Херсон: Грінв Д.С., 2015. 272 с.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-Х. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1984. № 51. Ст. 1122.
3. Коломоєць Т. О. Адміністративний примус у публічному праві України: теорія, досвід та практика реалізації: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2005. С. 16.
4. Колпаков В. К. Адміністративне право України: підруч. Київ: Юрінком Інтер, 1999. 256 с.
5. Кульчицька О. В. Класифікація заходів адміністративного примусу як механізм впливу на стан охорони об'єктів інтелектуальної власності. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України*. 2013. Вип. 182, ч. 3. С. 175-179.
6. Ляшенко О. А. Адміністративно-правове регулювання діяльності ОВС в сфері захисту права інтелектуальної власності: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07; Міжнар. ун-т бізнесу та права. Херсон, 2011. 19 с.

Анотація

Кудін А. В. Адміністративний примус як класичний метод діяльності суб'єктів публічної адміністрації у сфері патентної діяльності в Україні. – Стаття.

В статті проаналізовано адміністративний примус як класичний метод діяльності суб'єктів публічної адміністрації у сфері патентної діяльності в Україні. Визначено, що адміністративний примус як метод діяльності суб'єктів публічної адміністрації у сфері патентної діяльності в Україні – це чітко встановлені нормами адміністративного законодавства заходи фізичного, матеріального або психологічного впливу до особи, що є суб'єктом вчинення адміністративного правопорушення у сфері реалізації патентної діяльності з метою попередження подальших порушень порядку патентної діяльності, відновлення прав, свобод та законних інтересів осіб, захисту прав об'єктів промислової власності.

Ключові слова: адміністративно-правове забезпечення, електронне врядування, інструменти, механізм, патент, патентна діяльність, принципи, публічна адміністрація, статус, суб'єкт.

Аннотация

Кудин А. В. Административное принуждение как классический метод деятельности субъектов публичной администрации в сфере патентной деятельности в Украине. – Статья.

В статье проанализировано административное принуждение как классический метод деятельности субъектов публичной администрации в сфере патентной деятельности в Украине. Определено, что административное принуждение как метод деятельности субъектов публичной администрации в сфере патентной деятельности в Украине – это четко установленные нормами административного законодательства меры физического, материального или психологического воздействия к лицу, является субъектом совершения административного правонарушения в сфере реализации патентной деятельности по целью предупреждения дальнейших нарушений порядка патентной деятельности, восстановление прав, свобод и законных интересов лиц, защиты прав объектов промышленной собственности.

Ключевые слова: административно-правовое обеспечение, электронное управление, инструменты, механизм, патент, патентная деятельность, принципы, публичная администрация, статус, субъект.

Summary

Kudin A. V. Administrative coercion as a classic method of activity of subjects of public administration in the field of patent activity in Ukraine. – Article.

The article reveals administrative coercion as a classic method of activity of public administration entities in the field of patent activity in Ukraine. It is determined that administrative coercion as a method of public administration in the field of patent activity in Ukraine – is clearly established by administrative law measures of physical, material or psychological influence on a person who is the subject of an administrative offense in the field of patent activity with in order to prevent further violations of the order of patent activity, restoration of rights, freedoms and legitimate interests of persons, protection of the rights of industrial property.

Key words: administrative and legal support, e-government, tools, mechanism, patent, patent activity, principles, public administration, status, subject.